

מגש הכסף מערך שיעור

מידע למורים

<p>השיעור יפתח בהיכרות עם המוטו של השיר, בפעילות סביב לוח שיתופי בתכנת Padlet. לאחר מכן יקראו התלמידים את השיר בעצמם או יאזינו להקלטת השיר מפי קריין. הדיון המרכזי יבחן את משמעות המונח "מגש הכסף" כפי שמתבטא בשיר. באמצעות יצירת מפת חשיבה באתר Mindomo יציגו התלמידים את הפער בין מצבה של האומה לבין הנערה והנער, כפי שהם מתבטאים בשיר. סיכום השיעור יחבר את השיר לאירועי יום הזיכרון.</p>	<p>תיאור קצר של השיעור</p>
<p>כיתות ז-ט</p>	<p>קהל יעד</p>
<p>מגש הכסף, נתן אלתרמן, הטור השביעי, דבר, 1947</p>	<p>פריטי מקור שהשיעור מתבסס עליהם</p>
<p>45 דקות</p>	<p>אורך הפעילות</p>
<ul style="list-style-type: none"> • נתן אלתרמן ויצירתו – ביוגרפיה ספרותית קצרצרה • הרעיון ההיסטוריוסופי הסמוי המונח על "מגש הכסף" – זיוה שמיר • הולדתה של אגדה – מרדכי נאור על נסיבות היווצרותו של השיר "מגש הכסף" • דודו אלהרר קורא את "מגש הכסף" - סרטון 	<p>חומר רקע למורה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • אמצעי הקרנה הכולל רמקולים • כיתת מחשבים 	<p>ציוד והכנות מוקדמות</p>

מהלך השיעור

תיאור הפעילות	מהלך ההוראה ואורך משוער
<p>הציגו בפני התלמידים את המוטו שבראש השיר: "אין מדינה ניתנת לעם על מגש של כסף". לשם כך פתחו לוח שיתופי בתכנת Padlet, מומלץ אפילו להכין זאת מראש. קבעו את מאפייני הלוח באמצעות כפתור גלגל השיניים שבלוח השליטה מימין (כותרת, רקע וכדומה), וקבעו בראש הדף פתק ובו המוטו. מומלץ לצרף תמונה של חיים ויצמן.</p> <p>בשיעור, התלמידים יסבירו את משמעות המשפט לדעתם. לשם כך, אפשר לשתף את הקישור עם כל התלמידים (אין צורך בהרשמה כדי לערוך לוח, רק ודאו שקבעתם בהגדרות שהוא ניתן לעריכה), וכל אחד יכתוב את דעתו על פתקית, או שהם יאמרו את מחשבתם בקול לפני כולם ואתם תכתבו בשמם על הלוח ותשתפו את התוצר. הנה דוגמה ללוח כזה.</p> <p>כעת, ספרו על חיים ויצמן, שאמר את המשפט חודשים ספורים לפני הקמת מדינת ישראל. באותה עת הוא לא כיהן בתפקיד רשמי, אך שנים רבות היה נשיא ההסתדרות הציונית. לאחר קום המדינה נבחר לנשיא הראשון של מדינת ישראל.</p> <p>לדיון: לדעתכם, מה רצה ויצמן להביע בנוגע לדרך שבה תקום המדינה?</p>	<p>פתיחה – דיון במוטו השיר, פעילות סביב לוח שיתופי, דיון 10–15 דקות</p>
<p>הציגו בפני התלמידים את הפריט "מגש הכסף", בפרסומו המקורי בעיתון דבר, 19 בדצמבר 1947 (חודשים אחדים לפני הכרזת העצמאות ופרוץ מלחמת השחרור, שלושה שבועות לאחר נאומו של ויצמן). קראו עם התלמידים את השיר במלואו. אפשר להשמיע להם את השדרן דודו אלהרר מקריא את השיר. דונו בקצרה בתוכן השיר, כדי לוודא שהבינו את תוכנו וכדי לבנות יחד תמונה של המתרחש בו. אפשר להיעזר בשאלות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • השיר פותח במילים "והארץ תשקוט" – תשקוט ממה? מה הסתיים עם תחילת השיר? (המלחמה שהובילה לקום המדינה) • מהם שני הצדדים המעומתים בשיר? (האומה מצד אחד, נערה ונער מצד אחר) 	<p>הקראת השיר ועיון בו 10–15 דקות</p>

<ul style="list-style-type: none"> • מיהם אותם נערה ונער? (הלוחמים) • מה משמעות המילים "אנחנו מגש הכסף" כפי שהיא נשמעת מפי הנערה והנער? (כסף במובן של תשלום, המחיר בדמים ששילמה האומה כדי שתהיה לה מדינה) • השוו בין הביטוי "מגש הכסף" בדבריו של ויצמן ל"מגש הכסף" בשיר. סכמו כי במקור, הביטוי (האנגלי) "מגש כסף" מתייחס למהו הניתן לעשירים, שמבוקשם מוגש להם ברגע שהם רוצים בו, ובדרך אלגנטית ומפוארת. ואכן, מדינה אינה משהו שמשיגים בקלות ובאלגנטיות. בעברית המילה "כסף" היא גם בעלת משמעות של מחיר, ולכן השיר מציג את המשמעות ההפוכה – את הקשיים והמחיר הכבד בחיי אדם שלעתים יש לשלם כדי להשיג עצמאות. 	
<p>מידע חשוב: השיר נכתב לפני קום המדינה, אך לאחר ההחלטה על תכנית החלוקה של הארץ בכ"ט בנובמבר. בעקבות ההחלטה ולקראת ההצבעה באו"ם על הקמת המדינה, החלו פרעות בארץ, שנחשבות חלק ממלחמת השחרור. אם כן, אלתרמן ניבא את מה שעתיד לקרות בדרך להקמת המדינה המיוחלת, אך בנבואתו זו היה לו על מה להתבסס.</p> <p>בשירו אלתרמן מציג את מדינת ישראל כעובדה מוגמרת. למעשה, כאן כמו בשירים נוספים, אלתרמן מתייחס לעתיד וקובע מסמרות בנוגע להתרחשויות שיקרו בארץ, ואף מצליח לנבא נכונה – לא על סמך ידיעת העתיד, אלא על סמך ניתוח נכון והבנה של התהליכים העכשוויים.</p>	
<p>הדבר הבולט ביותר בשיר הוא הניגוד בין מצבה של האומה ותחושתיה לבין הנערה והנער. כדי לחוש את ההבדלים ביניהם, נצייר דיאגרמה: התלמידים יעבדו בזוגות או ביחידים. באמצעות אתר מפות החשיבה Mindomo ייצרו "מפת חשיבה" שתייצג את הפערים בין תיאורי האומה לתיאורי הנערה והנער.</p> <p>מידע על היישום: יש לפתוח חשבון משתמש. אפשר להשתמש בחשבון רגיל (חינמי) ליצירת עד שלוש מפות. לחצו על הכפתור create וצרו מפה בסיסית, מומלץ לבחור באפשרות של Blank concept map. יש לתת למפה שם, לדוגמה, מגש הכסף + שם התלמיד/ה, ומיד אפשר להתחיל. השם מופיע במרכז. בלחיצה על המשולש של התיבה אפשר לבחור את הצורה של המפה.</p>	<p>פעילות סביב השיר, 15 דקות</p>

הוספת נושאים (Topic) נעשית גם דרך המשולש, ואפשר פשוט ללחוץ **Enter**. להוספת תת-נושא (Subtopic) אפשר ללחוץ על **Tab**. במשולש יש אפשרויות נוספות בנוגע לעיצוב התיבה: גודל וצבע הכתב, צבע הרקע, צורה ועוד.

הפעילות: התלמידים צריכים לבנות מפה המייצגת זה מול זה את שני הצדדים בשיר. בכל צד, עליהם להוסיף כתת-נושאים את התיאורים המופיעים שלו בשיר (לדוגמה: האומה – לטקס תיכון, עוטה חג ואימה, קרועת לב. הנערים – עוטי חול וחגור, כבדי נעליים, נזירים ממרגוע). עליהם לבחור צבע תיבה אחד לציון תיאורים נישאים, נעלים, חיוביים, וצבע מנוגד לתיאורים ארציים, חומריים ושליילים. אפשר לבחור בצבע נוסף לתיאורים נייטרליים. מומלץ לבחור בצבעי יסוד וצבע המשלב ביניהם, כמו כחול, אדום וסגול או כחול, צהוב וירוק/טורקיז.

בסיכום עליהם לבחון איזה צבע שולט בכל צד ומביע את הדרך שבה מוצגים בשיר האומה מצד אחד והנערה והנער מצד אחר.

דוגמה למפת חשיבה העוסקת בשיר "מגש הכסף":

סכמו במליאה את מה שהתקבל. הציגו בפני התלמידים את מפת החשיבה שלדעתכם, מביעה את ההבדלים בדרך הברורה ביותר.

סיכום
 במליאה, 5
 דקות

כמתואר בשיר, אמנם האומה לאחר מלחמה קשה, אך היא עוטה אופוריה, התרגשות וטקסיות. הנערים אינם חשים את האופוריה, הם מיוצגים בדרך הארצית ביותר כמי שאך זה חוו את מוראות המלחמה על בשרם. למעשה, ישנה חשיבות לכך שהנערים באים אליה ממש בעודה מתכוננת לטקס קבלת

המדינה, "לטקס תיכון". הם רוצים להזכיר לאומה שבהתרגשותה ושמחתה מגודל המעמד, לא תשכח את אלו שהקריבו את חייהם כדי שתזכה למעמד הזה.

אם כן, אנו מבינים מדוע נהוג לקרוא שיר זה בטקסי הזיכרון של יום הזיכרון, יום אחד בלבד לפני חגיגות העצמאות. זה המקום להסביר שאכן, זו גם אחת הסיבות לסמיכות בין הימים: הרצון לזכור, גם ברגע המשמח ביותר של המדינה, את מי שמסרו את חייהם בעבודה.

לתובנות נוספות לגבי השיר, מומלץ לקרוא את מאמרה של זיוה שמיר, [הרעיון ההיסטוריוסופי הסמוי המונח על "מגש הכסף"](#).